

УДК 368.024(447)

І.С. Каракулова, канд. екон. наук, асист.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДІВ ГАРАНТУВАННЯ СТРАХОВИХ ВИПЛАТ

В статті досліджується досвід окремих європейських країн, в сфері гарантування виплат за різними видами страхування. Розглядаються питання необхідності застосування відповідних заходів у сфері захисту прав споживачів страхових послуг в Україні.

Ключові слова: Фонд гарантування страхових виплат, страхування, гарантійні системи, види страхування.

В статье анализируется опыт отдельных европейских стран, в сфере гарантирования выплат по разным видам страхования. Рассматриваются вопросы необходимости применения соответствующих мер в сфере защиты прав потребителей страховых услуг в Украине.

Ключевые слова: Фонд гарантирования страховых выплат, страхование, гарантийные системы, виды страхования.

Experience of the separate European countries is investigated in the article, in the sphere of guaranteeing of payments after the different types of insurance. The questions of necessity of application of corresponding measures are examined in the field of defence of rights for the consumers of insurance services in Ukraine.

Keywords: Fund of guaranteeing of insurance payments, insurance, warranty systems, types of insurance.

Розвиток фінансової системи будь-якої країни тісно пов'язаний із необхідністю забезпечення прозорості та ефективності функціонування всіх її суб'єктів. Вплив зовнішніх факторів, таких як фінансова криза, виявив низку проблем у функціонуванні фінансових посередників, зокрема і страхових компаній. Серед них можна виділити:

- недостатній рівень диверсифікації та якості активів страхових компаній;
- низький рівень захисту інтересів споживачів страхових послуг;
- наявність дисбалансів між очікуваною доходністю і спроможністю компенсувати прийняті ризики;
- недостатній рівень прозорості функціонування окремих страхових компаній, що пов'язано із зловживаннями у сфері оптимізації оподаткування;
- низький рівень капіталізації більшості учасників страхового ринку [1].

Серед зазначених проблем, особливого значення набуває необхідність зменшення наслідків банкрутства страхових компаній, для споживачів даних видів послуг. Така необхідність пов'язана з тим, що протягом тривалого періоду саме недовіра споживачів страхових послуг, гальмувала розвиток даного сегмента фінансового ринку. І лише з поступовим зміцненням довіри до інституту страхування, почався його розвиток. Тому, в умовах банкрутства окремих страховиків, необхідною умовою є збереження довіри до страхового ринку в цілому.

Міжнародний досвід засвідчує, що одним із варіантів зміцнення довіри до інституту страхування, може бути створення системи гарантування вкладів, розміщених у страхових компаніях в Україні. Так при значному зростанні обсягів активів страхових компаній, такий фонд дасть можливість посилити регулювання і забезпечить додаткові гарантії вкладників. Крім того, такий фонд створить підґрунтя для стабільності, а з часом і подальшого зростання страхового ринку. Тому, дослідження зарубіжного досвіду створення і функціонування фондів гарантування страхо-

вих виплат є досить актуальним для України, особливо в умовах фінансової нестабільності.

Проблематика забезпечення стабільності страхового ринку висвітлюється у роботах багатьох вітчизняних науковців, зокрема: В. Базилевича, О. Вовчак, Н. Внукової, Ю. Гавриленка, В. Гончаренка, А. Переседи, Р. Пікус, М. Савлука, В.Ходаківської та інших. Проте, сучасні реалії посилення кризових явищ, на страховому ринку, вимагають пошуку нових підходів до посилення стабільності даного сектору ринку фінансових послуг.

Метою даної статті є дослідження сучасного досвіду європейських країн, у сфері формування системи гарантування виплат страхових компаній різних видів.

Основним пріоритетом розвитку України і надалі залишається вступ до Європейського співтовариства, тому аналіз досвіду саме європейських країн може бути орієнтиром для формування аналогічного виду гарантій в нашій державі.

Розглянемо більш детально особливості здійснення відрахувань та особливості здійснення покриття страхових збитків у різних європейських країнах. Наведені у табл. 1 дані по різних європейським країнам, свідчать про високий ступінь надійності забезпечення інтересів вкладників страхових компаній різних видів, що є однією з основних передумов створення високорозвинутого страхового ринку у даних країнах.

На сьогодні у більшість європейських країн існують фонди гарантування страхових виплат. Так у Великобританії фонд покриває страхування життя та загальне страхування інвестицій та депозитів, за виключенням перестраховання кредитів, морського, авіаційного транспорту і полісів Ллойдс. Фонд покриває незароблені премії, а відповідальним органом є Система Компенсації Фінансових Послуг (Financial Services Compensation Scheme (FSCS)), правовий статус якої визначений як – приватна компанія, з обмеженою відповідальністю.

Таблиця 1. Типи гарантійних схем на прикладі окремих Європейських країн*

	Наявність фондів захисту власників полісів страхування життя та інших видів страхування	Наявність фондів захисту власників полісів страхування життя	Наявність фондів захисту власників полісів інших видів страхування	Спеціальні схеми гарантування
Бельгія				+
Данія			+	
Фінляндія				+
Франція		+	+	
Німеччина		+		+
Ірландія			+	
Італія				+
Латвія	+			
Мальта	+			
Польща		+		+
Румунія	+			
Іспанія	+			+
Великобританія	+			

* Складено на даними [2, с.15]

Функції FSCS обмежені захистом приватних споживачів і малого бізнесу. Дана система може втручатись в процеси ліквідації у випадках фінансової неспроможності страхової компанії або навіть у випадках дефолту. Тобто, механізм захисту власників страхових полісів починає діяти якщо страхова компанія не може самостійно відповідати за своїми зобов'язаннями.

FSCS може визначити дефолт страхової компанії за умови якщо: страхова компанія добровільно йде на ліквідацію; органом, що здійснює регулювання визначено, що дана страхова компанія не може відповідати за свої зобов'язання; призначений ліквідатор, адміністратор або тимчасовий адміністратор чи тимчасовий керівник; є розпорядження суду про ліквідацію компанії або адміністрацію компанії. За таких умов системою застосовуються різноманітні підходи до захисту власників полісів, зокрема можуть бути вжиті заходи щодо переведення полісів в інші компанії або, якщо це можливо, може відбуватись компенсаційна виплата.

Щодо виплат по зобов'язанням (які страхуються в обов'язковому порядку) то FSCS компенсує 100% вимог, без встановлення максимального ліміту. У інших випадках рівень покриття 90% без встановлення максимального ліміту [3].

Для фінансування FSCS стягуються дві форми внесків: внески на витрати управління і внески на компенсаційні витрати. У Великобританії, як тільки страхова компанія оголошена банкрутом, адміністратор або ліквідатор зазвичай повідомляє про існування системи захисту власників полісів страхування. Також обов'язком FSCS є забезпечення того, щоб захищені власники полісів були проінформовані про те, як виставляти вимоги страховій компанії, яка підпадає під процедуру ліквідації.

У Франції існує система гарантування фінансової неспроможності за ризиками пов'язаними із страхуванням життя, хворобами і нещасними випадками страховальників (The Fonds de garantie des assurances de personnes). Дана структура, аналогічно до британської, є приватною правовою одиницею. Щодо участі держави у забезпеченні стабільності, то у випадку виникнення фінансових проблем, що впливають на страховальників, за загальними видами страхування, рішення узгоджується з керуючими страховим ринком і лише у випадку ліквідації страховика, рішення приймає контролюючий орган. Щодо банкрутства страхових компаній, то державою непередбачено ніяких специфічних дій у даному випадку. Діяльність системи захисту у Франції забезпечує Французький наглядовий орган [5].

Механізм системи захисту може бути підключений лише тоді, коли наглядовий орган вичерпає всі інші засоби захисту. Якщо страхова компанія більше не може виконувати свої зобов'язання, наглядовий орган намагається спочатку перевести портфель компанії. Якщо це не вдається, звертається до системи захисту для прямих виплат страховальникам, при цьому система має право на заміну одного кредитора іншим. Система має здійснити всі виплати кредиторам протягом 5 місяців (2 місяці плюс 3 місяці надані наглядовим органом).

Виплати за вимогами мають обмеження по кожному класу: 70000 євро кожному страховальнику по страхуванню життя, і 90000 євро за хвороби, нещасні випадки, непрацездатність або смерть. Захист системи обмежується всіма класами страхування, пов'язаними з індивідом, включаючи незароблені премії. Компанії-страховальники не захищені, оскільки передбачається, що їм спеціальний захист не потрібен.

Серед європейських країн однією з найбільш розвинутих систем захисту страховальників є Іспанська, представлена Comision Liquidadora de Entidades Aseguradoras

(CLEA). Дана система покриває всі класи страхування, включаючи, незароблені премії, а відповідний захист можуть отримати всі власники страхових полісів. CLEA втручається в наступних випадках: коли страхова компанія знаходиться в процесі ліквідації і це підтверджується уповноваженим органом; якщо страхова компанія ще не має ліквідатора або коли призначення ліквідатора є тимчасовим; коли ліквідатор не може захистити страховиків, а також коли ліквідація добровільна [4].

Для прискорення задоволення за вимогами, система пропонує кожному страховальнику, за окрему плату, приписати борг за CLEA, що дає йому можливість отримати пропорційну частину цього боргу. Тобто продаж боргів пропонується без очікування ліквідації страхової компанії, а отже, закладена плата заздалегідь вища для блага страховальників, вигодонабувачів або третіх сторін. Крім того, в CLEA відсоток за який пропонується реалізація боргів, зазвичай вище за відсоток, який страховальники могли б отримати від компанії при ліквідації.

CLEA покриває всі страхові компанії, що здійснюють діяльність усередині країни і за кордоном, при цьому всі власники страхових полісів знаходяться під захистом CLEA. Фінансується CLEA за допомогою внесків від загальних страхових премій, за винятком страхування життя і страхування експортних кредитів, які гарантуються державою.

В іншій європейській країні – Італії існують чотири Фонди: два Гарантійних Фонди і два Солідарних Фонди. Гарантійний Фонд для жертв дорожньо-транспортних пригод діє для здійснення компенсації за uszkodження, викликані в результаті дій дорожнього транспорту або морського транспорту, обов'язкові для страхування у випадках, коли: випадок був викликаний транспортом, що є непізнаваним; виявлено, що транспорт не застрахований; транспорт застрахований страховою компанією, що функціонує в Італії, яка на момент випадку була в стані примусової ліквідації.

Гарантійний фонд для жертв полювання призначений для забезпечення компенсації за uszkodження третім особам, викликані в результаті полювання у випадках, в яких індивід, що займався полюванням, відповідальний за збиток і а) якого не можна ідентифікувати б) є не застрахований. Існує Солідарний Фонд для жертв злидства і Солідарний Фонд для жертв злочинів, пов'язаних з Мафією [5].

У Норвегії система гарантування страхових виплат підпорядкована державному органу влади – Раді. Рада складається з 5 членів з особистими заступниками, які призначаються особисто Королем. Рада приймає рішення про залучення вкладів від учасників, і вирішує, яким чином мають бути диверсифіковані вклади для запобігання або зниження втрат для страховальників. Умови можуть бути встановлені для надання допомоги окремій компанії. Рішення ради можуть бути опротестовані або скасовані Королем. Крім того, Король може встановити інструкції відносно гарантійної системи для компанії зі страхування життя і кредитів.

Всі компанії, з ліцензіями на здійсненню загального страхування, за винятком страхування кредитів, мають бути учасником системи гарантування. Учасники зобов'язані вносити до системи гарантування пропорційно їх прямим доходам премії в Норвегії протягом останніх трьох фінансових років. Протягом трьох років учасник може не вносити вкладів більше 1,5 % прямих доходів премії в Норвегії.

Витрати, пов'язані з системою гарантування, пропорційні відповідно до правил, які застосовуються з пропорційним розподілом витрат на страховий нагляд.

Незважаючи на те, що не у всіх європейських країнах створено спеціальні фонди гарантування страхових виплат, питання захисту інтересів споживачів страхових послуг актуальне і регламентується у переважній більшості. Так серед країн, яка не має загальної системи гарантування страхових виплат – Нідерланди. Проте для страхування життя існує механізм, за яким загальні страхові зобов'язання (не індивідуальні поліси) страховика, який має фінансові проблеми, можуть переводитися до страховика "спеціального призначення" [5].

Не існує єдиної системи гарантування страхових виплат і у Фінляндії. Натомість коли страхова компанія стає банкрутом, питання захисту інтересів власників страхових полісів вирішується судовими розглядами.

Досить цікавим є досвід функціонування фондів страхування у Прибалтійських країнах. Так у Литві та Естонії створені спеціальні фонди пов'язані з автострахуванням. Зокрема, у Литві існує Бюро зі страхування відповідальності власників і користувачів автотранспорту перед третіми особами, яке є асоціацією, що діє відповідно до закону про страхування відповідальності власників і користувачів автотранспорту перед третіми особами Республіки Литва.

Учасниками Бюро є страхові компанії, уповноважені здійснювати обов'язкове страхування відповідальності власників і користувачів автотранспорту перед третіми особами. Окрім загальних координуючих функцій, на Бюро покладено також здійснення страхових виплат у випадках, передбачених законом про страхування відповідальності власників і користувачів автотранспорту перед третіми особами.

В Естонії існує державний фонд дорожнього страхування, який є суспільно-правовою юридичною особою. Кожен страховик, що має право діяти, як страховик дорожнього страхування в Естонії, при подачі клопотання приймається в члени Фонду. У Естонії договори про дорожнє страхування можуть укладатись лише страховими компаніями, які є членами Фонду. Окрім загально-організаційних функцій Фонд може також діяти у якості перестраховальника дорожнього страхування своїх членів.

Латвійська система гарантування страхових виплат регулюється Комісією з регулювання фінансів та ринків капіталів (Financial and Capital Market Commission). Саме фінансовий підрозділ FCMC відповідальний за

управління системою гарантування страхових виплат. Системою покриваються всі види страхування, а тому можна констатувати високий рівень страхового захисту, як для власників полісів страхування життя, так і для інших видів страхування.

Серед розглянутих європейських країн, на нашу думку, саме латвійський досвід створення і функціонування системи гарантування вкладників страхових компаній може бути придатним для України. Такий висновок ґрунтується на тому, що дана країна мала подібні до України вихідні умови розвитку страхового ринку (монополія Держстраху). Активи Фонду формуються з відрахувань страховими компаніями сум, що становлять 1% від загальних страхових премій по специфічним класам страхування, встановленим законодавством. Компенсаційні виплати можуть бути отримані лише фізичними особами: 1) по страхуванню життя – 100% страхового відшкодування, але не більш ніж 2000 латів на одного власника страхового поліса; 2) по інших класах страхування, гарантованим законом, – 50% страхового відшкодування, але не більше ніж 2000 латів на одного власника страхового поліса. Саме розроблена система обмежень страхових виплат може бути прийнятною для України, в умовах поступового накопичення коштів у відповідному гарантійному фонді [6].

Отже, проведені дослідження європейського досвіду гарантування страхових виплат засвідчили необхідність застосування адаптованих до вітчизняних реалій підходів, особливо у сфері особистого страхування. Тому, визначене у Концепції розвитку страхового ринку України до 2010 року положення, щодо створення фонду гарантування страхових виплат за договорами страхування життя, має бути реалізоване вже у найближчій перспективі.

1. www.dfp.gov.ua – Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг в Україні. 2. Саякова Ж. Международный опыт системы гарантирования // Рынок страхования. – 2005. – № 1(3). – С. 15. 3. <http://www.fscs.org.uk> – офіційний сайт Системи Компенсації Фінансових Послуг (Financial Services Compensation Scheme). 4. <http://consorseguros.es> – Іспанський фонд гарантування страхових виплат (Comision Liquidadora de Entidades Aseguradoras). 5. http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/docs/guarantee_schemes_en.pdf – Insurance guarantee schemes in the EU. 6. <http://zakoni.ves.lv> – Архів законодавчих актів Латвії.

Надійшла до редколегії 12.02.11

УДК 369.06.

Г.Ю. Тлуста, канд.економ.наук, асист.

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ В США: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ФУНКЦІОНУВАННЯ

У статті досліджено механізм функціонування ринку медичного страхування в США та форми здійснення медичного страхування. Виявлено проблеми функціонування ринку медичного страхування та його можливості реформування.

Ключові слова: медичне страхування, страхування від хвороб, Медікейд, Медікер.

В статті досліджено механізм функціонування ринку медичного страхування в США та форми здійснення медичного страхування. Виявлено проблеми функціонування ринку медичного страхування та його можливості реформування.

Ключевые слова: медицинское страхование, страхование от болезней, Медикайд, Медикер.

In the article researches the working mechanism of the medical market insurance of the USA and forms of realization medical insurance. Found out the problems of functioning of market of medical insurance and its possibility of reformation.

Keywords: medical ensuring, insurance against illnesses, Medicaid, Medicare.

Нагромаджений багаторічний світовий досвід у галузі медичного страхування свідчить про високу ефективність різних моделей та систем медичного страхування та страхування здоров'я. Але не завжди такі моделі ефективно функціонують. Проблема медичного страхування – одна з найгостріших у США. Витрати на медицину становлять приблизно 14% ВВП країни, при цьому багато жителів США не мають коштів на оплату візиту до лікаря та покупки ліків.

Безпосередньо дослідженням моделей медичного страхування присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме праці: В. Базилевича, Н. Внукової, Дж. Гендерсона, А. Лаура та ін.

Метою статті є дослідження ринку медичного страхування США та окреслення основних проблем його функціонування.

Структура ринку медичного страхування в США не тільки відображає складності й проблеми системи охо-